

הידושין עג

מחלוקת האם גר נושא ממזרת

בחמשה מקומות כתוב בתורה המילה 'קהל' בהזכרות של פוסלי יוחסין שלא יבא בתוך הקהל, כגון 'לא יבא ממזר בקהל ה' ו'לא יבא עמוני ומאובי בקהל ה'. ממה שהיה האמור לכתוב כולן בפסוק אחד, לומדים חמשת יוחסין אסורים לבא בקהל ה'. מחלוקתם תלוי כיצד לדורשם, דהיינו אם דורשים 'קהל אחד לאסור בגרים' או לא. כדלהלן.

ת"ר-

א. ר' יוסי: גר נושא ממזרת שקהל גרים לא נקרא קהל. והולד תהא ממזר שהולך אחר

פסולין. [יתבאר לקמן שכן הלכה]

חמשה קהלי כתיבי: (1) חד לכהנים, (2) וחד ללוים, (3) וחד לישראלים, (4) וחד למישרי ממזר בשתוקי (5) וחד למישרי שתוקי בישראל. קהל גרים לא איקרי קהל

ב. ר' יהודה אומר גר לא ישא ממזרת קהל גרים נקרא קהל. אחד גר אחד עבד משוחרר וחלל מותרים בכהנת.

להלן שלושה אופנים להסביר כיצד נשאר קהל אחד לאסור גרים לרבי יהודה.

חמשה קהלי:

1. **חד לכהנים וללוים, וחד לישראלים, וחד למישרי ממזר בשתוקי,** 'קהל' ודאי הוא דלא יבא, אבל 'קהל' ספק (שתוקי) יבא, וחד למישרי שתוקי בישראל, דהיינו ממזר ודאי לא יבא בקהל ה', אבל ממזר ספק, יבא, ואייתר חד ליה לקהל גרים.

2. **ואיבעית אימא לכהנים וללוים תרי קהלי נינהו - ממזר בשתוקי ושתוקי בישראל מחד קהל נפקא -** לא יבא ממזר בקהל ה' ממזר ודאי הוא דלא יבא, הא ממזר ספק יבא. בקהל ודאי הוא דלא יבא, הא בקהל ספק יבא.

3. **ואיבעית אימא הני נמי תרי קהלי נינהו -** כלומר הוצרך לכתוב שתי פעמים ב'קהל' לדרוש ודאי קהל ולא ספק קהל, וודאי ממזר ולא ספק, שלולא הכפל היינו אומרים שממזר ודאי נענש במלקות, ובספק, נאסרו כמו כל שאר ספק איסור.

ע"כ כיוון שלומד החמשת קהל כמו רבי יוסי, הוא הוצרך ללמוד ממקום אחר. כדלהלן:

וטעמיה דרבי יהודה מהכא הקהל חוקה אחת לכם ולגר הגר ולרבי יוסי חוקה אחת - הפסיק הענין.

גר, עבד משוחרר וחלל מותרין בכהנת

עתה הגמרא חוזרת על הדין השני המובאת בבריתא דלעיל:

אחד גר ואחד עבד משוחרר וחלל מותרין בכהנת - מסייעא ליה לרב:

דאמר רב יהודה אמר רב לא הוזהרו כשירות להנשא לפסולים בכהונה, אך בשאר האנשים פסולים, כגון ממזר ונתינים, אף הן אסורות, שהשווה הכתוב אשה לאיש לכל העונשים.

דרש ר' זירא במחוזא גר מותר בממזרת כרי יוסי לעיל - רגמוהו כולי עלמא באתרוגיהו שהיו גרים הרבה והוקשה להם שאמר שגרים לא נקראים קהל. אמר רבא מי איכא דדריש מילתא כי האי בדוכתא דשכיחי גיורי?!

דרש רבא במחוזא: גר מותר בכהנת, שלא הוזהרו כרשות להינשא לפסולים, טענהו בשיראי ילבישו בגדים יקרים.

הדר רבא דרש להו: גר מותר בממזרת.

אמרו ליה אפסידתא לקמייתא?!

אמר להו רבא דטבא לכו עבדי לכו: אי בעי מהכא נסיב, ואי בעי, מהכא נסיב. והילכתא גר מותר בכהנת, לא הוזהרו כשירות להנשא לפסולים, ומותר בממזרת כרבי יוסי.

שתוקי - מותר מן התורה

למדנו במשנה ששתוקי היינו מי שמכיר את אמו אך לא את אביו. דינו שהוא מותר בממזרת, נתינה, ושפחה וגרים. להלן יתבאר שמן התורה הוא מותר מכול מ"מ אסרו אותו לבא קהל, שמעלה עשו ביוחסין.

אמר רבא דבר תורה שתוקי כשר - רוב כשרים אצלה ומיעוט פסולין אצלה ר"ל

כיוון שמכירים את אימו והיא פנויה, רוב אנשים בעולם הם כשרים אצלה, רק המיעוט בלבד פסולין, שהם הממזרים וקרובים, שבהם בנה ממזר.

הגמרא מפרטת, בין שהבועל בא אצלה ובין היא שבאת אצלו, כדלהלן:

ואי אזלי אינהו לגבה - כל דפריש מרובא פריש.

דילמא אזלה אינה לגבייהו הוה ליה קבוע וכל קבוע כמחצה על מחצה דמי:

מ"מ היא מותרת, מכיוון עדיין זה ספק:

התורה אמרה לא יבא ממזר - ממזר ודאי הוא דלא יבא הא ממזר ספק יבא. בקהל ודאי הוא דלא יבא, הא בקהל ספק יבא.

עתה הגמרא תדון מאיזה טעם גזרו עליו ולבסוף מסיקה:

ומה טעם אמרו שתוקי פסול? גזירה שמא ישא אחותו מאביו.

(קושיה) אלא מעתה שתוקי שתוקית לא ישא, שמא ישא אחותו מאביו?!

(תירוץ) כל כי הני מזנו ואזלי? וכי נאמר שכל שתוקי שבעיר באו מאדם אחד?!

(קושיה) בת שתוקית לא ישא, שמא ישא אחותו מאביו? כלומר ראובן נשא אשה

שתוקית ונולד לו בת. נאסור הבת הזאת לישא שמעון שתוקי, שמא שמעון הוא בן של ראובן

מאשה אחרת ואז הבת היא אחותו. אלא מה תאמר לא שכיחא שאין הרבה שתוקי בעולם

ולכן לא גזרו ה"נ לא שכיחא לאסור כל שתוקי משום זה. -?!

עתה, הגמרא חוזרת שאלה ראשונה מדוע באמת אסור שתוקי בקהל:

(מסקנה) אלא מעלה עשו ביוחסין.

אסופי - מותר מן התורה

למדנו במשנה שאסופי הוא מי שאינו מכיר את אביו ואימו. הגמרא תוכיח שמן התורה

הוא מותר אך משום מעלת ביוחסין אסרו חכמים.

ואמר רבא דבר תורה אסופי כשר - מאי טעמא? ניוחש שמא אימו הייתה אשת איש ורוב פסולים אצלה?!

אשת איש בבעלה תולה ר"ל אם נולדה לה ממזר אינו משליכתו מכיוון שיכולה לתלות בבעלה.

מאי איכא באיזה מקרה אינה יכולה לתלות ומשליחתו?

מיעוט ארוסותי, ומיעוט שהלך בעליהם למד'ה שאין לה לתלות?

כיון דאיכא פנויה ואיכא נמי דמחמת רעבון משליחתו - הוה פלגא ופלגא והתורה אמרה לא יבא ממזר בקהל ה' ממזר ודאי הוא דלא יבא, הא ממזר ספק יבא. בקהל ודאי הוא דלא יבא הא בקהל ספק יבא.

ומה טעם אמרו אסופי פסול? שמא ישא אחותו מאביו אבל מאימו, דהיינו שחמותו

היא אימו, מכיוון שמכירים אותה יש לה חזקת כשרות.

(קושיה) אלא מעתה אסופי אסופית לא ישא? שמא ישא אחותו בין מאביו בין מאמו?!

(קושיה) כל הני שדי ואזלי וכי כל הבנים שהיו לה נחזיק שהשליכה.

(קושיה) בת אסופי לא ישא שמא ישא אחותו? אלא לא שכיח ה"נ לא שכיח.

(מסקנה) אלא מעלה עשו ביוחסין.

[עד כאן דף עג עמוד א]

ארוסה שעיברה הולד כשר ועוד קשה דמאי קאמר ומיעוט שהלכו בעליהם למדינת הים דהאי נמי יש לנו להכשירו דשמא בא על ידי שם ושימש כי ההוא עובדא (בירושלמי) דאבוה דשמואל שהלך למדינת הים ובא על ידי שם ושימש והוליד את שמואל ויש לומר דהכא איכא ריעותא שהשליכתו ואם אנו יודעים שהוא מארוסה מחזקין ליה בודאי ממזר שאם היה מן הארוס לא היתה משליכתו אי נמי יש לומר דלא תלינן שבא עליה על ידי שם אלא דוקא כשאוחרת כן אבל האי אסופי כיון דאין אמו מעידה עליו אין לתלות בהכי:

ניתן לקבל את סיכומו 'שקלא וטריא' השבועיים על הדף היומי במייל arielmarcus5518@gmail.com - נשמח לקבל הערות ותיקונים.

י"ד תוספות ד"ה אלא מעתה שתוקי שתוקית לא ישא. קשה דמשמע דפשיטא ליה דמותר בה ובפרק החולץ (יבמות דף לז.) אמר רבא גופיה ס"ל כר"א דמתני'. דאמר ספיקא אסור וי"ל דהתם קאמר רבא אליביה אבל הכא דקאמר מ"ט אמרו שתוקי פסול קא בעי אליבא דכ"ע: י"ד תוספות ד"ה מאי איכא מיעוט ארוסות כו'. תימה דמשמע טעמא דליכא למיחש משום דהוה מיעוט ולא ידעינן שמארוסה היא הא אם אנו יודעים שמארוסה היא ודאי איכא לאחזוקי בממזרות ולא היא דאפילו ידעינן שמארוסה היא לא הוי ממזר דהא אמרי' (לקמן דף עה.)

הידושין עג

מספר מקרים שדנו אם יש בו משום אסופי

אמר רבא בר רב הונא מצאו מהול אין בו משום אסופי – שאם לא היה כשר לא היו טורחים למול אותו.

משלטי הדמיה אבריו מתוקנים ומיושרים אין בו משום אסופי [פירוש אחר משלטי היינו אבריו גדולים, מחמת תשמיש במטה תדיר, הוולד מלובן ומזורז].

שייף משחא, ומלא כוחלא, רמי חומרי קשרים עשויים לרפואה שתולים בצוואריהם, תלי פיתקא קמיע של כתב, ותלי קמיעא של עיקרים: אין בו משום אסופי שחסה על חייו שמוכח שתחילה שאוהבתו ולא השליכתו.

תלי בדיקלי: אי מטיא ליה חיה ויכולה לטורפה: יש בו משום אסופי.
אם לאו אין בו משום אסופי.

אם תלה באילן ששמה זרדתא אם סמיכא למתא יש בו משום אסופי, אפילו שאין חיה יכולה לטורפה משום שמצוין שדים,
ואם לאו אין בו משום אסופי.
בי כנישתא סמיכתא למתא ושכיחי ביה רבים: אין בו משום אסופי ואם לאו יש בו משום אסופי.

אמר אמירא האי פירא דסופלי, חפירה העשויה להטיל זרעין לבהמות, יש בו משום אסופי שעשויים חוץ לעיר ושכיח מזיקין.

חריפתא דנהרא, נתנהו בעריבה ושמו אתו בנהר, במקום שהספינות עוברות, אין בו משום אסופי לכך טרחה כדי שעברוהו הספינות וימצאוהו.
פשרי שיפועה הנהר ע"י הפשרת שלגים, יש בו משום אסופי שאין דרך הספינות לעבור שם.

צידי רשות הרבים אין בו משום אסופי
רשות הרבים יש בו משום אסופי

עד מתי אביו נאמנים עליו

אמר רב כל זמן שבשוק אביו ואמו נאמנים עליו, נאסף מן השוק אין נאמנים עליו -מאי טעמא אמר רבא הואיל ויצא עליו שם אסופי.
אמר רבא ובשני רעבון אע"פ שנאסף מן השוק אביו ואמו נאמנים עליו.

אלו נאמנים לאלתר בלבד

להלן שלושה שנאמנים דווקא מידית, אבל השאר נאמנים אפילו לאחר זמן.
אמר רב חסדא שלשה נאמנים לאלתר אלו הן אסופי חיה ופוטרת חברותיה.

1. אסופי- הא דאמרן
2. חיה- דתניא חיה נאמנת לומר זה יצא ראשון בכור וזה יצא שני.
א. [ת"ק] במה דברים אמורים שלא יצתה וחזרה אבל יצתה וחזרה אינה נאמנת.

ב. רבי אליעזר אומר הוחזקה על עומדה נאמנת ואם לאו אינה נאמנת
איכא בינייהו: דאהדר אפה לפי ת"ק הואיל ולא יצאה, נאמנת.
3. פוטרת חברותיה-

תנן שלש נשים שהיו ישנות ודבוקות במטה אחת, ונמצא דם תחת אחת מהן: כולן טמאות.

בדקה אחת מהן כשיעור ווסת, מידית שאינו מחוסר אלא לקנח מיד, ונמצאת טמאה:
היא טמאה וכולן טהורות.
אמר רב חסדא שבדקה עצמה

נאמנת חיה לומר זה כהן זה לוי זה נתין

ארבעה נשים שילדו בתוך בית אחד, אשת כהן, לוי, נתין וממזר. נאמנת החיה לומר ממי נולד כל אחד מהם.

תנו רבנן נאמנת חיה לומר זה כהן זה לוי זה נתין זה ממזר.

במה דברים אמורים שלא קרא עליה שם ערער, אבל קרא עליה ערער, מעורר
שאמר זו בנה של ממזר, אינה נאמנת.

ערער דמאי –

אילמא ערער חד: והאמר רבי יוחנן אין ערער פחות משנים !?